

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

# Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 (115 21)

ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ  
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

## Πορίσματα

του ΙΣΤ' Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου

μέ θέμα: «ΤΟ ΑΓΙΟΛΟΓΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»

Ιερά Μητρόπολη Φθιώτιδος

19 – 21 Σεπτεμβρίου 2016

Συνοπτικῶς οἱ θέσεις, οἱ ὁποῖες διατυπώθηκαν στίς εἰσηγήσεις τοῦ Συμποσίου εἶναι οἱ ἀκόλουθες παρακάτω:

### Α' ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

1. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τοῦς Ἁγίους ἀπό τοῦς πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες. Ἡ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράσθηκε συνοδικῶς (Ζ' Οικουμενική Σύνοδος) ὡς ἑξῆς:

*«τιμᾶν καί μεγαλύνειν ἐδιδάχθημεν πρῶτον μὲν τὴν κυρίως καί ἀληθῶς Θεοτόκον, τὴν ἀνωτέραν πασῶν τῶν ἐπουρανίων δυνάμεων, τὰς τε ἀγίας καί ἀγγελικάς δυνάμεις, τοῦς τε μακαρίους καί πανευφήμους ἀποστόλους, προφήτας τε, τοῦς ἐνδόξους καί τοῦς καλλινίκους καί ὑπὲρ Χριστοῦ ἀθλήσαντες μάρτυρας καί τοῦς ἀγίους καί θεοφόρους διδασκάλους καί πάντας τοῦς ὀσίους ἄνδρας, καί ἐξαιτεῖσθαι τὰς τούτων πρεσβείας, ὡς δυναμένας ἡμᾶς οἰκειῶσαι τῷ παμβασιλεῖ τῶν ὅλων Θεῷ, φυλάττοντας δηλαδή τὰς αὐτοῦ ἐντολάς καί ἐναρέτως βιοῦν προαιρουμένους ἔτι γε μὴν ἀσπαζόμεθα καί τόν τύπον τοῦ τιμίου καί ζωοποιοῦ σταυροῦ καί τὰ ἅγια λείψανα τῶν ἁγίων, καί τὰς ἀγίας καί σεπτὰς εἰκόνας ἀποδεχόμεθα καί ἀσπαζόμεθα καί περιπτυσσόμεθα, κατὰ τὴν ἀρχῆθεν παράδοσιν τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Καθολικῆς*

*Ἐκκλησίας*». (J. Harduin, Acta Conciliorum IV, 265. Ἴδε καί Πρακτικά τῶν Ἁγίων καί Οἰκουμενικῶν Συνόδων..., Ἐκδοση Καλύβης Τιμίου Προδρόμου Ἱερῶς Σκήτης Ἁγίας Ἄννης Ἁγίου Ὄρους, τόμος Γ', σελ. 413).

2. Ἡ τιμή καί ἡ ἐπίκλησις τῶν Ἁγίων οὐδόλως ἀντιβαίνει ἢ ἀκυρώνει ἢ ὑποκαθιστᾶ τό μεσιτικόν ἔργον τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος παραμένει, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον Παῦλον, ὁ κατεξοχήν μεσίτης μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπων κατά τό ἀποστολικόν λόγιον: «εἷς γάρ Θεός, εἷς καί μεσίτης Θεοῦ καί ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστός Ἰησοῦς» (Πρὸς Τιμόθεον Α', β' 5). Διὰ τοῦτο ἡ Θεοτόκος καί ὅλοι οἱ Ἅγιοι καλοῦνται πρέσβεις καί ἰκέται τῶν πιστῶν πρὸς τόν Θεόν ὅπως ἀναφέρονται στά τροπάρια:

Διὰ τήν Θεοτόκον «Πρεσβεία θερμή, καί τεῖχος ἀπροσμάχητον, ἐλέους πηγή, τοῦ κόσμου καταφύγιον, ἐκτενῶς βοῶμέν σοι· Θεοτόκε Δέσποινα πρόφθασον, καί ἐκ κινδύνων λύτρωσαι ἡμᾶς, ἡ μόνη ταχέως προστατεύουσα» ἢ διὰ τούς λοιπούς Ἅγίους «Ἰκετεύσατε ὑπὲρ ἡμῶν, ἅγιοι Ἀπόστολοι καί ἅγιοι πάντες, ἵνα ῥυσθῶμεν κινδύνων καί θλίψεων· ὑμᾶς γάρ θερμούς προστάτας, πρὸς τόν Σωτῆρα κεκτήμεθα».

3. Ἡ Ἀγιότητα εἶναι ἡ κατεξοχήν ἰδιότητα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. αἱ ὅπως ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας, εἷς Ἅγιος, εἷς ὕριος, Ἰησοῦς Χριστός εἷς δόξαν Θεοῦ Πατρός». Ὅμως, ἡ Ἀγιότητα εἶναι καί ἡ κλήση τοῦ Θεοῦ πρὸς τούς ἀνθρώπους κατά τό ἀγιογραφικόν λόγιον «ἅγιοι γίνεσθε ὅτι ἅγιος εἰμί» (Λευϊτικοῦ ιθ' 2, Α' Πέτρου α' 16) καί «καί ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε Ἱερουσαλήμ καί ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καί Σαμαρείᾳ καί ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξεων Ἀποστόλων Α', 8).

4. Ἦδη ἀπό τήν ἐποχή τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τονίζεται ἀπό τόν Προφήτη Μιχαῖα πρὸς τούς εὐσεβεῖς Ἰουδαίους ὅτι γιὰ νά πετύχουν τήν ἀγιότητά τους πρέπει: α) Νά εἶναι δίκαιοι πρὸς ὅλους τούς ἀνθρώπους· β) νά ἀγαποῦν ὅλους· καί γ) νά εἶναι πρόθυμοι νά πράττουν ὅ,τι θέλει ὁ Θεός (« εἰ ἀνηγγέλη σοι ἄνθρωπε τί καλόν ἢ τί ὕριος ἐκζητεῖ παρά σοῦ ἀλλ' ἢ τοῦ ποιεῖν κρίμα καί ἀγαπᾶν ἔλεον καί ἔτοιμον εἶναι τοῦ πορεύεσθαι μετὰ ὑρίου τοῦ Θεοῦ σου;», Μιχ. 6,8). Ὅλες αὐτές οἱ προτροπές

ἀνακεφαλαιώθησαν καί ἐτελειοποιήθησαν ἀπό τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος τόνισε, ὅτι ἡ ἀρετή τῶν μαθητῶν Του πρέπει νά εἶναι ἀνώτερη αὐτῶν πού ἔζησαν στό καιρό τῆς Π.Δ. (Ματθαίου ε' 20).

5. Μέ τή σάρκωση τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἡ Καινή Διαθήκη ἀφ' ἑνός μέν ἀφομοίωσε τήν περί ἀγιότητας πλούσια διδασκαλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀφ' ἑτέρου δέ προχώρησε, προσδιορίσασα καί ἀποκρυσταλλώσασα περισσότερο τό θέμα τοῦ ἀγιασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου, μέ ἀποκορύφωμα τή θυσία-αὐτοπροσφορά στόν Θεό καί στόν κόσμο τοῦ σαρκωθέντος Λόγου, πράξη πού θυμόμαστε στή θεία Λειτουργία, ὅπως προσέφερε τή ζωή Του θυσία στό Θεό ὑπέρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καί σωτηρίας.

6. Κάθε Ἅγιος μέ ὀλόκληρο τόν βίο του καί ἰδιαίτερα μέ τόν τρόπο τῆς τελευτῆς του, εἴτε μαρτυρικός εἶναι αὐτός εἴτε εἰρηνικός, δίδει τήν μαρτυρία περί τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού ἀναγεννᾷ καί δοξάζει τόν ἄνθρωπον. Ὁ κάθε ἄνθρωπος καλεῖται νά γίνεῖ ἅγιος καί ἡ Ἐκκλησία τοῦ παρέχει ὅλα τά μέσα καί κυρίως τα μυστήρια Της.

## Β' ΧΟΡΟΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

1. Μερικά ἀπό τά μέλη τῆς Ἐκκλησίας τιμῶνται γιά τήν ἀρετή τους καί προβάλλονται πρός οἰκοδομή τῶν πιστῶν, κατόρθωση τῶν ἀρετῶν καί τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Σέ ὅλους τούς ἁγίους ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει ἕνα γνήσιο καί ἀληθινό φίλο τοῦ Θεοῦ πού δοξάσθηκε ἀπό Αὐτόν μέ διαφορετικό τρόπο, στόν ὁποῖον φανερώνονται μέ ποικίλους καί θαυμαστούς τρόπους τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

2. Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει χορούς Ἁγίων. Κατά τόν Μέγα Βασίλειο, ὁ Θεός «Τιμήσει γάρ τούς μέν μείζοσι τιμαῖς, τούς δέ ὑποδεεστέραις, ἐπειδή ἀστήρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ (Α' ὀρινθίους ιε'41) καί ἐπειδή πολλαί μοναί παρά τῶ πατρί, τούς μέν ὑπερεχούσαις καί ὑψηλοτέραις καταστάσεσι τούς δε ὑποδεεστέραις ἀναπαύσει». (Εἰς Ἡσαΐαν κεφ 247 Migne P.G. 30:556)

## Υπεραγία Θεοτόκος

3. Η τιμή προς τήν Υπεραγίαν Θεοτόκον ἐπισφραγίσθηκε μέ τις ἀποφάσεις δύο Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς Γ' ἐν Ἐφέσῳ (431) καί τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι (451) «*ἡ μετὰ Θεόν Θεός, τά δευτερεῖα τῆς Τριάδος κατέχουσα*», κατά τόν ἅγιο Ἀνδρέα Κρήτης, (τρίτο προσόμοιο τοῦ δευτέρου κανόνος τοῦ πλαγίου πρώτου ἤχου τοῦ Θεοτοκαρίου), διά τῆς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει:

α' Τήν προσωπικήν ἀγιότητά Της «*ἡ μόνη ὄντως τετιμημένη ὑπέρ πᾶσαν κτίσιν*» κατά τόν ἅγιον Ἰωάννην τόν Δαμασκηνόν (Ἐκδοσις Ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως παραγραφ. 56), ἔνεκα τῆς ὁποίας ἐκλέχθηκε ἀπό τό Θεό νά γίνει μητέρα Του.

β' Τήν ἐθελούσια συνεργασία Της στή σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καί τήν συμβολή Της – διακονία Της στό μυστήριον τῆς θείας οἰκονομίας καί ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου.

γ' Τήν κεντρική θέση Της στό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, στήν προσευχή τῶν πιστῶν. Ἡ θέση τῆς Πλατυτέρας στηρίζεται σ' αὐτή τήν πίστη.

## Ἅγιοι Ἄγγελοι

4. Οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι ἀναφέρονται στήν Παλαιά καί στήν Καινή Διαθήκη ὡς οἱ πιστοί ὑπηρέτες τοῦ Θεοῦ, οἱ ὅποιοι κατά τόν Ἀπόστολο Παῦλο ὑμνολογοῦν τόν Θεόν καί διακονοῦν στό ἔργο τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων «*Εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν*» (Πρὸς Ἑβραίους 1,14).

## Τίμιος Πρόδρομος

5. Ὁ Τίμιος Πρόδρομος τιμήθηκε καί ἐπαινέθηκε ἤδη ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριο μας, ὡς ὁ Μείζων τῶν Προφητῶν, ἀφ' ἑνός μὲν γιά τήν ἀγία ζωή του (Ματθαίου ια,11) ἀφ' ἑτέρου δέ γιά

τήν διακονία του νά προετοιμάσει τόν κόσμο γιά τήν ἔλευση τοῦ Μεσσία.

Ἀπόστολοι, Προφῆτες, Ἱεράρχες, Μάρτυρες καί πάντες Ἅγιοι

6. Ἀκολουθῶς ἡ Ἐκκλησία κατέταξε τοὺς Ἁγίους σέ Χορούς Ἀποστόλων, Προφητῶν, Ἱεραρχῶν, Μαρτύρων (Ἱερομαρτύρων, Ὁσιομαρτύρων, Νεομαρτύρων), Ὁσίων καί Δικαίων. « αἱ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομήν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Πρὸς Ἐφεσίους δ',11-12) « Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ Πνεῦμα· καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσὶ, καὶ ὁ αὐτὸς ὕριος· καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτὸς ἐστὶ Θεός, ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν» (Α' Κορινθ. 12, 4-6) « αἱ οὖν μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν» (Α' Κορινθ. 28)

### Τίμιος Σταυρός

7.Μαζί μέ τοὺς Ἁγίους τιμᾶται καί ὁ Τίμιος Σταυρός μέ τίς πέντε ἑορτές τοῦ ἑορτολογίου, ἐγκωμιαστικούς λόγους καί ὕμνους .

### Νεομάρτυρες

8. Ξεχωριστή θέση μέσα στό πολύφωτο νοητό στερέωμα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας μας κατέχουν οἱ πολυάθλοι Νεομάρτυρες, οἱ ὁποῖοι στήν μακρά καί ἀσέληνη νύκτα τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου, πού ξεκίνησε μετά τήν πτώση τῆς Βασιλίδος στοὺς Ὀθωμανοὺς Τούρκους, ἀνεδείχθησαν τὰ ἔμψυχα ἐκεῖνα λυχνάρια πού ἐφώτισαν παρακλητικῶς τήν ζωή τοῦ ὑπόδουλου Γένους.

9. Οἱ Μάρτυρες καί οἱ Νεομάρτυρες συνιστοῦν χαρισματικές προσωπικότητες μέσα στήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

10. Κατ'ἐξοχήν στό χορό τῶν Ἁγίων ἡ Ἐκκλησία κατέτασσε τοὺς Νεομάρτυρες. Διατυπώθηκε δέ ἡ γνώμη καθ' ἣν οἱ Νεομάρτυρες ἔδει νά τιμῶνται ὡς ἅγιοι καί ἄνευ εἰδικῆς αὐτῶν ἀνακηρύξεως ὑπό τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς ὑποστήριξιν δέ τῆς γνώμης ταύτης ὁ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος (†1813) συνέγραψε πραγματείαν, ὑπό τὴν ἐπιγραφὴν «ὅτι οἱ νέοι μάρτυρες εἰσὶν ἅγιοι καί πρέπει νά τιμῶνται ὡς τοιοῦτοι καί ἄνευ κανονικῆς διαγνώσεως τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας», ἀλλὰ παρὰ τὴν ὀρθὴν ταύτην γνώμην ἐξεδίδοντο καί ἐπίσημοι πράξεις ἀνακηρύξεως τῶν Νεομαρτύρων ὡς ἁγίων. Ἐπειδὴ δέ ἡ Ἐκκλησία δέν ἠδύναντο πάντοτε περὶ πάντων τῶν Νεομαρτύρων νά προβαίνει εἰς ἔκδοσιν ἐπισήμων κανονικῶν πράξεων, ἔνεκα τῆς ἀπειλῆς τῶν δυναστῶν, ἡ τιμὴ τῶν ἁγίων Νεομαρτύρων δέν ἐγενικεύθη, παρέμεινε δέ μᾶλλον τοπικὴ.

11. Ὑφίσταται διάκρισις μεταξύ ἥρωος τῆς πατρίδος καί ἁγίου. Ὅλοι οἱ θυσιάσαντες ἑαυτοὺς πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος δέν δύνανται νά τιμηθοῦν ὡς Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας περὶ ὧν ὑφίστανται κριτήρια ἐκκλησιαστικά.

## Γ' ΜΑΡΤΥΡΟΛΟΓΙΑ – ΣΥΝΑΞΑΡΙΑ – ΒΙΟΙ ΑΓΙΩΝ – ΜΗΝΟΛΟΓΙΑ

1. Ὡς πρῶτο Μαρτυρολόγιο θα μπορούσε να χαρακτηρισθεῖ ἡ Ἁγία Γραφή (Παλαιά καί Καινή Διαθήκη) ἡ ὁποία ἐξιστορεῖ τὴν μαρτυρικὴ θυσία ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ ψυχῶν. Συνοπτικῶς ἀναφέρονται ἀπὸ τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό οἱ μαρτυρήσαντες κατὰ τὴν περίοδο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, στοὺς λόγους Του μέ τοὺς ὁποίους εἶπε ὅτι θά ἐκζητηθῇ «πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ αραχίου» (Ματθαίου 23,35). Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην ἀναφέρονται τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἀποστόλων, τοῦ Πρωτομάρτυρος καί Ἀρχidiaκόνου Στεφάνου καί τῶν ἀναφερομένων πεπελεκισμένων στήν Ἀποκάλυψη:

«καί εἶδον θρόνους, καί ἐκάθισαν ἐπ'αὐτούς, καί κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς, καί τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διά τήν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καί διά τόν λόγον τοῦ Θεοῦ» (Αποκάλυψη 20,4). Ἐκτός δέ τούτου ἡ Ἁγία Γραφή ἀναφέρει καί τούς προτρεπτικούς καί ἐνθαρρυντικούς λόγους τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς πιστοὺς γιὰ τὸ μαρτύριο.

2. Οἱ Βίοι τῶν Ἁγίων ἀποτελοῦν θαυμαστά παραδείγματα γιὰ τὸ πῶς μπορεῖ κάποιος νὰ φθάσει στήν ἀγιότητα καί ἀποτελοῦν ἄριστο μέσο παιδαγωγίας στὰ χέρια ἔμπειρων ποιμένων.

3. Ἐπισημαίνεται ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀποκάθαρε θεολογικῶς ἀπὸ παρεισφύσεις αἰρετικῶν στοιχείων πού ἀλλοιώνουν τήν δογματική ἀκρίβεια καί τήν ἱστορικότητα τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων.

Ἡ σχέση ὕφους καί περιεχομένου τῶν βιογραφιῶν τῶν Ἁγίων διήλθε διά πολλῶν διακυμάνσεων στήν προσπάθεια τὸ «ὑψηλό» περιεχόμενο τοῦ θέματος νὰ παρουσιασθεῖ μεροληπτικὸ καλλωπισμό. Ὁ συνδιασμός αὐτός ἀναδεικνύει τήν σπουδαιότητα τοῦ ρόλου τοῦ βιογράφου ἑνὸς Ἁγίου στήν συγγραφή ἑνὸς κειμένου. Ἡ τέχνη συγγραφῆς ἀποτελεῖ τὸ «ὄχημα» καί ὁ βιογράφος τὸ μέσο διάδοσης τῶν ἁγίων στοὺς ἀναγνώστες ἢ τὸ ἀκροατήριον.

4. Στούς διαρρέυσαντες αἰῶνες ἀνεδείχθησαν σπουδαῖοι βιογράφοι καί ἐγκωμιαστές εἴτε μεμονωμένων Ἁγίων εἴτε συντάσσοντας καταλόγους Ἁγίων. Ἔτσι διεμορφώθησαν καί διεσώθησαν διάφορα Μαρτυρολόγια ὅπως π.χ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ Παλαιστινιακὸ, τὸ Συριακὸ, τὸ Αἰγυπτιακὸ, τῆς Ρώμης κ.α. Οἱ διακεκριμένοι καί ἐξέχοντες βιογράφοι τοῦ ἰαῖῶνος Συμεὼν Μεταφραστής (περὶ τὸ 960 μ.Χ) καί Βασίλειος ὁ Πορφυρογέννητος (941 -1028 μ.Χ) προσπάθησαν νὰ καταγράψουν συντόμως καί οὐσιαστικῶς εἰς μία «συλλογή» βιογραφίες Ἁγίων τοῦ Μηνολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί νὰ χρησιμοποιηθοῦν στήν λατρεία.

5. Δύο εἶναι οἱ βασικὲς, ποιμαντικῆς φύσεως, λειτουργίαι τῶν Ἐγκωμίων καί γενικώτερα τῶν Βίων ἁγίων: ἡ μίμηση καί ἡ

μνήμη. Ὁ Ἰδιος ὁ Θεάνθρωπος ἔδωσε τό μέτρο μιμήσεως γιά τούς ἐν Χριστῷ πιστούς μέ τά κάτωθι λόγια: «ὑπόδειγμα γάρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε» (Ἰωάν. 13,15). Τό δέ ὑπόδειγμα πού ὑπέδειξε ὁ Χριστός στούς πιστούς εἶναι αὐτό τῆς θυσίας κατά τό Κυριακό λόγο «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι» (Μάρκ. Η' 34) καὶ τό τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» (Πρὸς Γαλάτας ε',24)

### Δ' ΙΕΡΑ ΛΕΙΨΑΝΑ

1. Ἡ δύναμη τῶν ἱερῶν λειψάνων συνδέεται ὄχι μέ τό λείψανο-νεκρό σῶμα χωρίς ψυχή, ἀλλά μέ τὴν ζωντανή ἐν οὐρανῷ ψυχή τοῦ μάρτυρα, ἢ ὁποία διὰ τῆς σχέσεώς της μέ τὸν Κύριο καὶ τῆς χάριτος πού ἔλαβε ἀπὸ τὸν Θεό χαριτώνει καὶ τό λείψανό του, καθιστώντας το «ζῶν καὶ ἀνθοῦν» καὶ πηγὴ πολλῶν θαυμάτων.

2. Ἡ περὶ ἱερῶν λειψάνων θεολογία τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ ἰσχυρὴ καὶ σαφῆ ἀπάντηση στούς ἀνά τούς αἰῶνες μέχρι σήμερα ἀγιομάχους, πού περιφρονητικὰ ἀποκαλοῦν τά ἱερά λείψανα «κόκαλα» καὶ μέμφονται τούς πιστούς, ὅπως οἱ ἐθνικοί, γιά εἰδωλολατρία.

### Ε' ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

Στὴν Ἐκκλησία μας δέν υἰοθετήθηκε ὁ ὅρος «ἀγιοποίηση» διότι ἡ Ἐκκλησία δέν «ποιεῖ», δέν «κατασκευάζει» ἀγίους οὔτε «ἀναγνωρίζει». Μόνο «διακηρύσσει», ἀναγγέλλει, ἀνακοινώνει στούς πιστούς τὴν ἀγιότητα τῶν μελῶν Της βάσει κριτηρίων πού εἶναι:

α' Το μαρτύριον ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἡ διὰ τούτου τελείωσις τοῦ μάρτυρος πού ἀποτελεῖ δεῖγμα καὶ λόγον ἀγιότητος.

β' Ὁ ἅγιος κατά πάντα βίος, διὰ τε τὴν καθ'ἑαυτὸν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ διὰ τό ὑπόδειγμα ὅπερ συνιστᾷ πρὸς τούς λοιπούς



ἀνθρώπους διά τήν κατά πάντα θεάρεστον βιωτήν, ἀποτελεῖ ἀσφαλῆ βάσιν ἀναγνωρίσεως τῆς ἀγιότητος.

γ' Ἐξέχουσαι ὅλως ὑπηρεσίαι πρὸς τήν χριστιανικὴν θρησκείαν καί τήν ἐκκλησίαν, δι' ὧν αὗται σημαντικῶς προήχθησαν καί ἀνεπτύχθησαν, (ἀναγνώρισις τοῦ χριστιανισμοῦ ὡς ἐπισήμου θρησκείας τοῦ κράτους ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καί ἀπόδοσις τῆς προσκυνήσεως εἰς τὰς ἰ. Εἰκόνας ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Θεοδώρας), ἀποτελοῦν σπουδαίους λόγους πρὸς ἀναγνώρισιν προσώπου τινός ὡς ἀγίου.

δ' Ἡ μαρτυρία διενεργηθέντων καί διενεργουμένων θαυμάτων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῇ μεσιτείᾳ τοῦ ἀγίου προσώπου εἴτε ἐν ζωῇ, εἴτε μετὰ θάνατον. Ταῦτα ἀνέκαθεν ἐδέχετο ἡ Ἐκκλησία, εἰς ὀλόκληρον δέ τήν πατερικὴν φιλολογίαν μαρτυροῦνται, χωρὶς νά ὑπάρχει ἀνάγκη νά ἀποδίδει τις αὐτά πάντοτε εἰς συναξαριστικάς τάσεις καί εἰς τήν φανταστικὴν δημιουργίαν θαυματουργικῶν γεγονότων. Τά διάφορα θαύματα τῶν ἀγίων, τά κοινῶς πιστευόμενα ὡς ὑπὸ τούτων τελούμενα, κατά τήν ἀκριβῆ τῆς Ἐκκλησίας ἀντίληψιν, δέν τελοῦνται ὑπ' αὐτῶν, ἀλλά ταῖς πρεσβείαις αὐτῶν ὑπὸ τῆς πανσθενουργοῦ θείας δυνάμεως, ὡς ὀρθῶς διατυποῦται ἐν τῇ συνοδικῇ πράξει, δι' ἧς ἀναγνωρίζεται ὡς ἅγιος, ὁ Γεράσιμος ὁ νέος ἀσκητῆς Κεφαλληνίας: «πολλῶ μᾶλλον ἐπιβεβαιοῦνται καί ἐπισφραγίζονται καθ' ἐκάστην τοῖς θαύμασιν, ὅσα εἰς ὠφέλειαν τῶν δεδομένων καί καταφευγόντων εἰς τό θεῖον αὐτοῦ τέμενος ἡ μεγαλόδωρος τοῦ ἀγαθαρχικοῦ πνεύματος ἀπεργάζεται χάρις» (Παρά Χρυσοστόμῳ Παπαδοπούλῳ, ὁ ἅγιος Γεράσιμος κ.λπ. σελ, 25 καί ἀλλαχοῦ).

Ἡ διατήρησις ἀκεραίου καί ἀλύτου τοῦ σώματος τῶν μαρτύρων ἢ τῶν ἀγίων δέν εἶναι ἀπαραίτητος, οὐδέ εἶναι πάντοτε δεῖγμα ἀγιότητος ἢ δε Ἐκκλησία τιμᾶ καί τά μή ἀκέραια διατηρούμενα λείψανα τῶν ἀγίων, ἅτινα ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον εἶναι τεμάχια ὀστῶν φυλασσόμενα εἰς τὰς γνωστάς πολυτίμους κατά τό μᾶλλον καί ἦττον λειψανοθήκας.

Συνοδική πράξις (ὄρος ἢ τόμος) τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας Παϊσίου, Ἀντιοχείας Μακαρίου καί Μοσκοβίας

Μακαρίου ἐκδοθεῖσα ὑπό τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐν Μοσκοβία ἐν ἔτει ζροδ' μηνός Ἰανουαρίου ὀρίζει πλὴν ἄλλων, «...ὁμοίως καὶ τὰ τῶν νεκρῶν σώματα τὰ εὐρισκόμενα καὶ ἐν τοῖς καιροῖς τούτοις ἀκέραια καὶ ἄλυτα μὴ τολμηζέτω τις ἀπό τοῦ νῦν ἄνευ ἀξιοπίστου μαρτυρίας καὶ συνοδικῆς ἀποφάσεως τιμᾶσθαι αὐτά καὶ σέβεσθαι ὡς ἅγια, διότι εὐρίσκονται πολλά σώματα ἀκέραια καὶ ἄλυτα οὐχὶ ἀπό ἀγιωσύνης, ἀλλ' ὡς ὑπ' ἀφορισμοῦ καὶ κατάρας...» (παρά Κ. Δεληκάνη, Πατριαρχικά ἔγγραφα τόμος Γ' σελ. 136,7).

Ἐπειδὴ ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀναπέμπει τὰ αἰτήματα τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο πρὸς ἀπόφανσιν περὶ τῆς διακηρύξεως τῆς ἀγιότητος μελῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐντάξεως αὐτῶν εἰς τὸ ἑορτολόγιον καταχωροῦμεν καὶ τὰ τεθέντα ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κριτήρια:

«Κατὰ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως προκειμένου περὶ ἀναγνωρίσεως καὶ κατατάξεως εἰς τὸν χορὸν τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδοξασμένων προσώπων, ἐφαρμόζονται αἱ ἐξῆς γενικαὶ ἀρχαί:

α) Ἡ ἐξέλεξις τῶν στοιχείων τῆς ἀγιότητος ὀφείλει γίνεσθαι διὰ Συνόδου, συγκροτουμένης ἐξ ἀπάντων τῶν Μητροπολιτῶν, Ἀρχιεπισκόπων, Ἐπισκόπων καὶ ὀφφικιάλων κληρικῶν τῆς οἰκείας Ἐκκλησίας.

β) Ἡ ἐξέλεξις περιττεύει τῶν ἱερῶν ἐκείνων προσώπων, ἅπερ ἡ γενικὴ ἐκκλησιαστικὴ συνείδησις ποιμένων καὶ ποιμαινομένων ἀνεγνώρισεν ὡς ἁγίους καὶ ὡς τοιούτους ἐπὶ μακρὸν ἤδη χρόνον τιμᾶ καὶ γεραίρει. Τῶν ἱερῶν τούτων προσώπων τῶν σιωπηρῶς μέχρι τοῦ νῦν ὡς ἡγιασμένων καὶ δοξασμένων παρὰ Θεοῦ τιμωμένων γίνεσθαι μόνον τυπικὴ ἀναγνώρισις ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰ ἀνωτέρω.

γ) Κατὰ τὴν ἀνακήρυξιν γίνεσθαι σχετικὴ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις, περὶ ἧς ὡς δεῖγμα τι δύναται χρησιμεῦσαι ἡ ἐν ἀντιγράφῳ ἔγκλειστος ὠδε πρᾶξις τοῦ καθαγιασμοῦ τοῦ Ἁγίου Γερασίμου τοῦ νέου, τοῦ γενομένου ἐπὶ τοῦ μακαρίου

Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως κατά τάς ἀρχάς τοῦ ΙΖ' αἰῶνος.

δ) Ἡ προᾶξις τῆς ἀνακηρύξεως ὑπογράφεται πανηγυρικῶς ἐν τῷ ναῶ, γινομένης τῆς προσηκούσης ἐκκλησιαστικῆς τελετῆς ὡς ἐξῆς: Κατερχομένης δηλ. ἀπάσης τῆς Συνόδου εἰς τόν ναόν καί τιθεμένου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Εὐαγγελίου ψάλλονται τά τροπάρια «Εὐλογητός εἶ , Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν...», «Ὅτε καταβάς...» κ.τλ. Εἶτα ἀναγινώσκεται καί ὑπογράφεται ὑπό πάντων τῶν τῆς Συνόδου μελῶν, ἅτινα παρίστανται, ἢ προᾶξις τῆς ἀγιοποιήσεως, ἀμέσως δέ μετὰ τοῦτο ψάλλονται τά τροπάρια «Ἅγιοι μάρτυρες οἱ καλῶς ἀθλήσαντες...». «Τάς ἀληθόνας τῶν Ἁγίων ἅς ὑπέρ σου ἔπαθον...». «Τῶν ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ μαρτύρων σου ὡς πορφύραν καί βύσσον τά αἵματα...».

ε) Εὐκαίρως περὶ τῶν ἀξιολογωτέρων ἐκ τῶν ἀνακηρυχθησομένων ἁγίων συντάσσεται, ὡς εἰκός καί ἰδιαίτερα ἀκολουθία πρὸς χρῆσιν εἰς τάς ἐκκλησίας ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς ὑμνολογίας καί τελετουργίας τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

στ) Ἐπίσης ἀναγκαία εἶναι ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων, ἃν ταῦτα σώζονται, καί τό χρίσμα αὐτῶν δι' Ἁγίου Μύρου, κατά τήν ἀνακομιδὴν δέ τῶν λειψάνων συνήθεις εἶναι παννυχίδες καί λειτουργίαι πανηγυρικά» (*Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου, Περί τῆς ἀνακηρύξεως τῶν Ἁγίων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐν Ε ΛΗΣΙΑ 1934 (τ.12) σελ. 331 – 355*).

Προσέτι, ὅσον ἀφορὰ τό θέμα τῆς ἀνακηρύξεως τῶν Ἁγίων εἶναι ἀξιοπρόσεκτα τά παρακάτω τρία σημεία:

1. «Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Νεκτᾶριος (1660 - 1669) ὡς βάσιν ἀνακηρύξεως ἁγίου λέγει, ὅτι «τρία θεωροῦνται τά μαρτυροῦντα τήν ἀληθῆ ἐν ἀνθρώποις ἀγιότητα· πρῶτον ὀρθοδοξία ἁμωμος, ἀρετῶν κατόρθωσις ἀπασῶν, ἐν αἷς ἔπεται ἢ περὶ τήν πίστιν μέχρις αἵματος ἀντικατάστασις καί τέλος ἢ παρὰ Θεοῦ ἐπίδειξις σημείων ὑπερφυῶν καί θαυμάτων» (Πρὸς τάς προσκομισθείσας θέσεις παρὰ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις φρατόρων διὰ Πέτρου τοῦ αὐτῶν μαῖστορας, περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα ἀντίρρησις, Ἰάσιον 1682 σελ. 201 κ. ἐ. καί 209 κ. ἐ.).

2. Τό ζήτημα τῆς ἀναγνωρίσεως ἁγίων ἀνηκόντων σέ ἄλλες Ἐκκλησίες ἀνεκινήθη κατά τούς κατά καιρούς ὀξεῖς ἀγῶνας

μεταξύ Ανατολικῆς καί Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ὅχι σπανίως οἱ ἐκπρόσωποι τῆς τελευταίας μετά φανατισμοῦ ἠρνήθησαν τήν δυνατότητα ἀναδείξεως ἁγίων εἰς τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἐντεῦθεν καί τὰ ἀνωτέρω μνημονευθέντα συγγράματα τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Νεκταρίου, καί τοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως καί ἄλλα.

3. Οὐδεὶς δύναται νά ἀναγνωρισθεῖ ὡς ἅγιος, ἂν δέν μή ἀνήκει εἰς τήν Χριστιανικήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν διά τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος. Στήν ἀρχαία Ἐκκλησία (καί συνεπῶς ἂν χρειασθεῖ στή σημερινή) ἀνεγνωρίζετο, ὡς γνωστόν, καί τό βάπτισμα τοῦ αἵματος ἦτοι τό μαρτύριο. Ἡ ἀποδοχή τουτέστι τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου διά τήν πίστην στόν Χριστόν ἀνθρώπων μή τυχόντων τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος, ἐθεωρεῖτο ὡς ἴσα δυναμένη πρός τό ἱερόν βάπτισμα καί ὡς ἡ βάπτισις τοῦ μάρτυρος «ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ αἵματι» (Μητροπολίτου Δέρκων ὠσταντίνου, *Αναγνώρισις Ἁγίων ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἐν Ἐπιστημονικῇ Παρουσίᾳ Ἐστίας Θεολόγων Χάλκης τ. Α' 1987*).

#### ΣΤ' ΙΕΡΕΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ

1. Ἡ Ὑμνογραφία ὡς μέσον ἐξυμνήσεως τῶν Ἁγίων ὑπῆρχε, ὑπάρχει καί θά ὑπάρχει στήν Ὁρθόδοξην Ἐκκλησίαν μας μέχρις συντελείας τῶν αἰώνων.

2. Ἡ πληθωρική παραγωγή Ἀκολουθιῶν πρός τιμὴν παλαιότερων χρονικά καί νεοφανῶν Ἁγίων καί ὁ πλουτισμός τους μέ διάφορα ὕμνογραφικά εἶδη (Ἐγκώμια–εὐλογητάρια–ὀκτάηχους ἑβδομαδιαίους κανόνες–Οἴκους–Χαιρετισμούς–Μεγαλυνάρια) δημιουργοῦν κάποιους προβληματισμούς, ἀλλά ὁ ποιμαντικός καί σωτηριολογικός τελευταῖος λόγος ἀνήκει γιά τό θέμα αὐτό στήν Ἐκκλησία.

3. Συνιστᾶται οἱ σύγχρονοι ὕμνογράφοι νά λαμβάνουν ὑπόψιν τους καί νά τηροῦν τίς ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προκειμένης τῆς ἐγκρίσεως Ἱερᾶς Ἀκολουθίας

## Ζ' ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Νά αξιοποιηθεῖ ποιμαντικά ὅσο γίνεται περισσότερο καί καλύτερα ὁ πλοῦτος τοῦ ἀγιολογικοῦ ἐορτολογίου.

2. Νά δημιουργηθεῖ ἓνα παράρτημα στή Βιβλιοθήκη τῆς Ἱεραῆς Συνόδου ἢ μιᾶ ἐξειδικευμένη Λειτουργική Βιβλιοθήκη μέ χειρόγραφεσ, ἔντυπεσ καί σέ ἠλεκτρονική μορφή λειτουργικές φυλλάδεσ.

3. Νά γίνει μιᾶ λεπτομερῆς ἠλεκτρονική καταγραφή ὅλων τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν (συμπεριλαμβανομένων τῶν ὀνομάτων τῶν ὑμνογράφων, τοῦ τρόπου, τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου τῆς ἐκδόσεωσ κ.ἄ.).

4. Νά ἀναρτηθεῖ ὅλη αὐτή ἡ καταγραφή στό διαδίκτυο γιά νά εἶναι προσβάσιμη σέ ὅλους τοὺσ φιλακόλουθουσ πιστοὺσ, ἀλλά κυρίωσ νά τήν ἐπισκέπτονται τακτικά οἱ δόκιμοι ὑμνογράφοι, οὕτωσ ὥστε νά ἀποφεύγονται διπλέσ, τριπλέσ καί ἔτι περισσότερεσ γιά τόν ἴδιο ἅγιο ἱερέσ Ἀκολουθίεσ.

5. Μέ τόν τρόπο αὐτό νά παγιωθοῦν στό Τυπικό τῆσ Διατάξεωσ τῶν Ἀγίων οἱ ἱερέσ Ἀκολουθίεσ τῶν δοκιμοτέρων ὑμνογράφων μέ κριτήρια παλαιότητοσ καί ἀγιότητοσ, γιά ὅσοουσ ἐξ αὐτῶν τιμήθηκαν στή συνείδηση τῆσ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίασ μασ ὡσ ἅγιοι, καί ἔπονται αὐτέσ τῶν νεωτέρων.

α. Νά μήν ἀντικαθίστανται ὕμνοι συντεθέντεσ ἀπό παλαιούσ ἁγίουσ ὑμνογράφουσ ἀπό ὕμνουσ νεωτέρων ὑμνογράφων.

β. Οἱ συντασσόμενεσ ἱερέσ ἀκολουθίεσ νά ἔχουν τόν χαρακτηρισμό τοῦ πρωτοτύπου καί νά μήν ἀποτελοῦν εὐτελή ἀντίγραφα παλαιότερων.

γ. Νά ἐπιλέγεται ἡ συμπλήρωση μιᾶσ Ἀκολουθίασ καί ὄχι ἡ ἀντικατάσταση αὐτῆσ.

6. Σέ περιπτώσεισ ὑπάρξεωσ πολλῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν γιά τόν ἴδιο Ἅγιο νά ἀποφασίζει ἡ Ἱερά Σύνοδοσ, λαμβάνοντασ σοβαρά ὑπ' ὄψιν τησ τίσ εἰσηγήσεισ τῶν ἐπαιῶντων. Ὅλεσ οἱ ἐν χρήσει ἱερέσ Ἀκολουθίεσ νά λάβουν εἰδική ἔγκριση, ἡ ὁποία καί θά ἀναγράφεται κάτω ἀπό τόν τίτλο τῆσ κάθε Ἱεραῆσ Ἀκολου-

θίας, μέ τήν ἔνδειξη «Τῆ Ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀριθμ. Ἀποφάσεως καί ἡμερομηνία».

7. Ὡς ἐκ τούτου ἅπαντες οἱ ἐν Ἑλλάδι κληρικοί, ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, διάκονοι, μοναχοί, μοναχές, καί κατώτερος κληρικός ποτέ δέν πρέπει νά εἰσαγάγουν κάτι στήν Ὁρθόδοξο Λατρεία, τό ὁποῖον δέν θά φέρει τήν σφραγίδα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, γιά νά μήν καταστρατηγεῖται ἡ ἐνιαία τυπική τάξη καί ὁμοιομορφία στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, στήν ὁποία ὀφείλουμε ὅλοι μας σεβασμό καί ὑπακοή.

8. Τό ὅλον τοῦτο ἐγχείρημα ἀπαιτεῖ μέν χρόνο καί οἰκονομική στήριξη. Δύναται ὅμως ἡ Ἐκκλησία μας νά ζητήσῃ τήν συνδρομή τῶν φιλακολούθων ἐκείνων συλλεκτῶν τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, τίς περισσότερες φορές λαϊκῶν ἀνθρώπων, οὕτως ὥστε μέσα σέ σύντομο χρονικό διάστημα νά γίνῃ ἡ συλλογή καί νά διαφυλαχθεῖ ὅλη αὐτή ἡ ὑμνογραφική παραγωγή ἀπό τή λήθη τοῦ χρόνου καί ἀπό τυχαῖες καταστροφές ἀπό κληρονόμους ἀδαεῖς καί ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἀδιάφορους, πού δέν ἀξιοποίησαν αὐτό τό ὑλικό.

9. Ἡ Ἱερά Σύνοδος δύναται νά ζητήσῃ πρός ἐπίτευξιν τῶν ἀνωτέρω τήν συνδρομή καί βοήθεια τῶν ἐλληνικῶν Πανεπιστημίων, ἀλλά καί ἀγιολογικῶν ἰδρυμάτων τῆς Ἑλλάδος καί τοῦ Ἐξωτερικοῦ, καθώς ἐπίσης νά συνεργασθεῖ μέ Βιβλιοθήκες Ἑλληνικές καί τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

10. Δύναται ἀκόμη νά γίνῃ μιά πρόταση πρός τούς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας νά καταγράψουν τούς ἀγίους τῆς ἐπαρχίας τους πού δέν κοσμοῦνται μέ ἰδιαίτερες ἱερές Ἀκολουθίες, οὕτως ὥστε οἱ ὑμνογράφοι νά ἀναλάβουν, ὁ καθένας μέ τόν τρόπο του, ἔχοντας καί τήν δυνατότητα τῆς ἐπιλογῆς, τήν ὑμνολογική συγγραφή μέ ἀνάθεση καί ἄδεια ἀπευθείας ἐκ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, προκειμένου νά ἀποφεύγονται ταυτόχρονες συγγραφές.

Ὁ Πρόεδρος καί τά Μέλη  
τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως  
καί τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συμποσίου

1. Μητροπολίτης Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ Δα-  
νιῆλ - Πρόεδρος
2. Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικόλαος Ἰωαν-  
νίδης, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπι-  
στημίου Ἀθηνῶν
3. Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Ἰωάννης  
Σκιαδαρέσης, Ἀναπληρωτῆς Καθηγητῆς Θεολογικῆς  
Σχολῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
4. Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Κωνστα-  
ντῖνος Καραϊσαρίδης, Ἀναπληρωτῆς Καθηγητῆς Πανε-  
πιστημίου Θεσσαλονίκης
5. Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Βασίλειος  
Καλλιακμάνης, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλο-  
νίκης.
6. Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Θεόδωρος  
Κουμαριανός, Λέκτορας Θεολογικῆς Σχολῆς Πανεπι-  
στημίου Ἀθηνῶν

7. Αίδεσιμολογίατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Θεμιστοκλῆς Χριστοδούλου, Δρ. Θεολογίας
  
8. Ἐλλογιμώτατος κ. Γεώργιος Φίλιας, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
  
9. Ἐλλογιμώτατος κ. Ἀθανάσιος Βουρλής, Ὁμότιμος Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
  
10. Ἐλλογιμώτατος κ. Παναγιώτης Σκαλτσῆς, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης